

**ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ПЕРЕТЯГУВАННЯ КАНАТУ ТА ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЇЇ
ВИНИКНЕННЯ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІД МИНУЛОГО ДО
СЬОГОДЕННЯ)**

*Микола Костенко, Валерій Краснов, Олена Отрошко
Національний університет біоресурсів і природокористування України, місто Київ*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Інтенсивне оновлення соціально-економічної, науково-технічної сфер та духовного життя суспільства на початку XXI сторіччя обумовлює високі вимоги до дієздатності особистості бакалаврів, магістрів – фахівців, які покликані брати активну участь в ініціюванні та організації цього процесу. Формування самостійної особистості, яка є інтелектуальною й фізично розвиненою, володіє високим рівнем професійних знань, умінь, навичок та творчих здібностей є одним з ключових завдань сучасної системи вищої освіти. Поряд з тим, його реалізація неможлива без спрямованого підвищення фізичної й розумової працездатності, зміцнення здоров'я студентів в умовах навчання у закладі вищої освіти [1, с. 24].

Робота виконувалась згідно до указу Президента України від 06 лютого 2016 р. №42/2016 «Про національну стратегію оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогоднішній день вченими проведено ряд досліджень, в яких розглядається ефективність пріоритетного застосування у процесі фізичного виховання в закладах вищої освіти різних видів спорту: спортивних ігор [2, с. 118], легкої атлетики (Л.А. Конова та ін.), плавання (О.Ю. Фанигіна та ін.), силових видів спорту (К.В. Протяжко та ін.), різних видів єдиноборств (І.М. Коваленко та ін.). Тим не менш актуальним залишається впровадження у процесі фізичного виховання студентів засобів, які комплексно сприяли б покращенню фізичної підготовленості та здоров'я студентів, підвищенню їх інтересів, мотивів та потреб до систематичних занять фізичними вправами [3, с. 37].

Одним із видів спорту, що сприяє розв'язанню окреслених завдань є перетягування канату, який має низку позитивних рис, а саме: доступність і простота, змістовність, оздоровча спрямованість та економічна ефективність.

Мета дослідження. Висвітлити історичний розвиток виду спорту – перетягування канату та основні аспекти його виникнення.

Завдання дослідження. 1. Описати етапність розвитку перетягування канату. 2. Виділити найважливіші аспекти історії розвитку перетягування канату.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, порівняння та зіставлення, абстрагування та систематизація.

Виклад основного матеріалу. Перетягування канату – один з найдавніших видів спорту, в якому змагаються дві команди (по 8 осіб певної вагової категорії) на майданчику довжиною не менше 36 метрів, перетягуючи канат (довжина - 33,5 м, окружність – 10-12,5 см) з кількома позначками: центральною та двома боковими, що розташовані на відстані 4–х метрів по обидва боки від центру. Перед початком змагань центральна мітка канату розміщується над лінією, що проведена на землі, а після сигналу судді кожна з команд починає тягнути канат у свій бік, доки одна з бокових позначок не перетне центральної лінії [5].

Цей вид спорту виник у глибоку давнину, і спочатку являв собою частину релігійних церемоній різних культур. Наприклад, у стародавній Індії таким чином намагалися викликати дощі в посушливий час року. Відомості про проведення дійств такого роду знайдені у багатьох країнах світу: в Індії, Кореї, Бірмі, Новій Гвінеї, країнах Африки і Америки, на Гаваях і у Новій Зеландії. Наприклад, у Бірмі, перед настанням сезону дощів влаштовувалися

змагання з перетягування канату, при цьому одна команда символізувала посуху, інша – рятівну зливу. Змагання такого роду могли бути символічним відображенням боротьби добра і зла (проводилися під час похоронних церемоній), негоди і гарної погоди, плодоносності і безплідності землі і т. ін. З часом ритуальні обряди зазнали значних змін, і перетягування канату перестало бути чимось містичним. Зате стало командною грою. В одній з гробниць у пустелі Сахара виявили на скельний живопис із зображенням кількох спортсменів, які перетягували мотузку. Однак відлуння традиційних ритуалів подекуди все ще існують і в наш час. Наприклад, ескімоси на весняних фестивалях під час перетягування канату діляться на групи за періодом народження: люди, народжені восени і взимку, змагаються з тими, хто побачив світ навесні або влітку [6].

У давнину існувало чимало різновидів перетягування канату. Змагання відрізнялися величезною різноманітністю стилів, як власне перетягування, так і використовуваного при цьому інвентарю. Наприклад, жителі Афганістану під час змагань застосовували дошку, а в Кореї трималися руками за пояс людини, яка стояла попереду (внаслідок цього капітанами команд ставали люди з найбільш міцною хваткою – адже саме вони служили сполучною ланкою з командою суперника). А ескімоси Канади змагалися в перетягуванні канату сидячи, причому один на одному.

В Європі також існує чимало згадок про змагання такого роду, найбільш давня з них датується 1000 роком н.е. Як свідчать легенди, саме тоді проводилися «Ігри сили» – спортивні змагання, на яких атлети з Німеччини і Скандинавії могли продемонструвати свою завзятість у багатьох дисциплінах, серед яких було і перетягування канату. У XV столітті згаданий вид змагань був дуже популярний у Великобританії і Франції, де іменувався «війною перетягування» (англ. tug-of-war) або «канатною стріляниною» (фр. tir à la corde), а в XIX столітті – в Росії (особливо серед моряків).

У наші дні в деяких країнах змагання з перетягування канату проходять за правилами, які дещо відрізняються від загальноприйнятих. Наприклад, команди, що змагаються розташовуються не обличчям, а спиною один до одного. У місті Наха (префектура Окінава, Японія) ось уже 400 років поспіль безліч людей із задоволенням приймає участь у «Великих святах» міста, причому одне з них супроводжується перетягуванням гігантського канату, що складається з двох частин, іменованих «самець» і «самка», пов'язаних між собою. У 2004 році в перетягуванні цього 200-метрового канату вагою 40 тон брали участь тисячі жителів і туристів, що були розділені на «східну» і «західну» сторони. Даний захід зібрав близько 400 тисяч учасників і глядачів і був занесений у книгу рекордів Гіннеса. Більш легкий канат (3 тони), зате довжиною з кілометр, був створений у 2008 році для символічного змагання, присвяченого Олімпіаді у Пекіні. У змаганні, що проходило 9 січня у місті Чанша (провінція Хуань, Китай), взяли участь 2008 людей (студентів, дикторів телебачення і зірок естради).

Попри багате розмаїття видів перетягування канату, упорядкування змагань такого роду почалося тільки на початку XV століття. Вже тоді команди склалися з однакового числа людей рівної ваги. Згодом визначилися і інші правила стосовно розміру і довжини канату, кількості учасників та правил перетягування.

З 1900 по 1920 роки перетягування канату входило до переліку Олімпійських видів спорту, спочатку, як одна з легкоатлетичних дисциплін, а з 1912 року – як окремий вид спорту.

Змагання з перетягування канату на II літніх Олімпійських іграх в Парижі (Франція) відбулись 16 липня 1900 року й склалися з єдиного поєдинку між французькою командою Racing Club de France та змішаною дансько-шведською командою. З рахунком 2:0 перемогла змішана команда.

На III літніх Олімпійських іграх в Сент-Луїсі (США), які відбувалися 31 серпня та 1 вересня 1904 року, брали участь 6 клубних команд по 5 спортсменів у кожній. Увесь п'єдестал пошани посіли американські команди, хоча у складі бронзового призера був один

Залучення до масової фізичної культури різних верств населення (доросле населення, студенти, школярі, дошкільники)

німець. Наймолодшим учасником змагань був американець Оскар Фріде (23 роки 48 днів), найстаршим — американець Джим Мітчел (40 років 214 днів).

На IV літніх Олімпійських іграх в Лондоні (Велика Британія), які відбувалися 17 та 18 серпня 1908 року на стадіоні «White City Stadium», брали участь 5 клубних команд по 8 спортсменів у кожній із трьох країн. Увесь п'єдестал пошани посіли британські команди.

У літні Олімпійські іграх у Стокгольмі (Швеція) передбачалось провести за круговою системою з 7 по 9 та 11-12 липня 1912 року. Проте з п'яти команд, які подали заявку (Австрія, Люксембург, Чехія, Велика Британія і Швеція), три перші згодом з невідомих причин відмовились від участі. Таким чином єдиний поєдинок між командами Великої Британії та Швеції відбувся 8 липня 1912 року на піщаній доріжці у північній частині Олімпійського стадіону. Шведська команда складалася з шести працівників стокгольмської поліції, одного полісмена з Гетеборга й одного рибалки з Сандхамна. Пізніше, у зв'язку зі зменшенням кількості учасників, перетягування канату було виключено з олімпійського реєстру, що, однак, не призвело до втрати його позицій на світовому рейтингу [7].

Спочатку перетягування канату входило до асоціації легкоатлетичних видів спорту, проте пізніше з'явилася потреба у створенні незалежних організацій, так як атлетичні асоціації приділяли розвитку цього виду спорту занадто мало уваги. У 1933 році самостійна асоціація з перетягування канату з'явилася у Швеції, у 1958 році така ж організація була створена в Англії, в 1959 – у Нідерландах, а вже через рік, за ініціативою Георга Хітона (голови Асоціації Великобританії) була створена Міжнародна Федерація перетягування канату (Tug of War International Federation, TWIF).

Перші міжнародні змагання з перетягування канату («Балтійські гри») відбулися у 1964 році у місті Мальм (Швеція), а вже через рік у Лондоні був організований перший чемпіонат Європи, який відбувався регулярно до 1975 року, коли після приєднання до TWIF неєвропейських країн був проведений перший чемпіонат світу з цього виду спорту. З 1981 року перетягування канату входить до програми Всесвітніх Ігор.

В Україні перетягування канату є офіційно визнаним видом спорту. Його поширенням і популяризацією займається «Федерація найсильніших атлетів України і перетягування канату», яка була офіційно заснована у 2001 році. Її президентом є Заслужений тренер СРСР та України, Заслужений працівник фізичної культури і спорту України, Кіба Володимир Миколайович.

Розвиток перетягування канату, як виду спорту, в Національному Університеті біоресурсів і природокористування України розпочався із заснування жіночої і чоловічої збірних команд у 2015 році. З травня 2015 року команди щорічно беруть участь у чемпіонатах і кубках України з перетягування канату. В грудні 2015 року чотири студенти НУБіП України: Андрусович Олександр, студент ННІ енергетики, автоматики і енергозбереження, Нагієв Павло, Нікітін Ярослав студенти факультету захисту рослин, біотехнологій та екології, Паляруш Олег, студент магістратури гуманітарно-педагогічного факультету дебютували на міжнародних змаганнях з перетягування канату, взявши участь, в складі збірної команди України, у чемпіонаті світу з перетягування канату у закритих приміщеннях в групі «Senior» в категорії 680 кг. Дебют виявився важким. Команда України в цій групі змагалась з трьома збірними і всі пули програла. У підсумку 7 місце з 8 команд [6]. 9 жовтня 2016 року на кубку України з перетягування канату чоловіча і жіноча збірні НУБіП України стали срібними призерами. У змаганнях брали участь 11 чоловічих і 2 жіночі команди. На протязі 2017-2018 р.р. чоловіча і жіноча збірні команди НУБіП України чотири рази ставали чемпіонами України. Загалом, дев'ятьом членам чоловічої збірної з перетягування канату НУБіП України присвоєно звання майстрів спорту України (Наказ Міністерства молоді та спорту України № 5825 від 28.12.2018 року), а дев'ятьом спортсменкам жіночої збірної звання кандидатів у майстри спорту України.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Становлення перетягування канату, як виду спорту, має довгий та насичений шлях: від стародавніх релігійних церемоній до Олімпійських ігор; від колоритних святкових традицій до «Міжнародної Федерації перетягування канату»; від атлетичного багатоборства до самостійного виду спорту. І з кожним роком він набуває все більшої популярності серед найсильніших атлетів, зокрема, і студентської молоді, де конкуренція на змаганнях стає все запеклішою, а професіоналізм спортсменів та тренерів значно підвищується.

Залучаючи молоду людину до занять з перетягування канату, ми тим самим, отримуємо гармонійно розвинуту, здорову особистість, а вольові навички та мотивація до занять фізичною культурою залишаються на все життя та стають у нагоді в професійно-прикладному спрямуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грибан Г.П. Життєдіяльність та рухова активність студентів/Г.П. Грибан – Житомир: вид-во Рута, 2009-593 с.
2. Канішевський С.М. Науково-методичні та організаційні основи фізичного самовдосконалення студентства/С.М. Канішевський – К.:ІЗМН, 1999-230 с.
3. Краснов В.П. Рухова активність як компонент здорового способу життя: навчально-методичний посібник/В.П. Краснов, М.П. Костенко, О.В. Отрошко та ін. – Ніжин: НДУ ім. М.В. Гоголя – 2014-40с.
4. Присяжнюк С.І. Фізичне виховання: навчальний посібник/С.І. Присяжнюк, В.П. Краснов, М.О. Третяков та ін. – К.: центр учбової літератури, 2017-192с.
5. <https://uk.wikipedia.org/wiki/83>
6. <https://nubip.edu.ua/node/4339>
7. <https://molomo.com.ua/myth/pulling.html>

Анотація. У статті проведено дослідження історичного розвитку виду спорту – перетягування канату та з'ясовано основні аспекти його виникнення. Виділені етапи становлення даного виду спорту від походження до сьогодення.

Ключові слова: історичні аспекти, перетягування канату, теоретичний аналіз, етапи розвитку.

Kostenko M., Krasnov V., Otroshko O. History of tug-a-war and main aspects of its origin (theoretical analysis from the past to the present)

Abstract. The article studies the historical development of the sport - tug-of-war and identifies the main aspects of its origin. The stages of formation of this sport from origin to the present are highlighted.

Keywords: historical aspects, tug of war, theoretical analysis, stages of development.

ЗАСТОСУВАННЯ НЕТРАДИЦІЙНИХ СПОРТИВНИХ ІГОР У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ

Галина Лаврін

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Актуальність дослідження. Визначивши мету і завдання будь-якої діяльності, її суб'єкти підбирають адекватні засоби їх вирішення. Знання засобів фізичного виховання дозволяє обирати найефективніші з них і розробляти нові відповідно до конкретно поставлених педагогічних завдань [11].

Підвищити цікавість студентів до фізичного виховання та активної рухової діяльності можна різними способами, методами чи засобами. Одним із можливих варіантів – це запровадження у навчальний процес нових, нетрадиційних, цікавих, не складних засобів фізичного виховання [4].